

PEM 12907
PRij 10

Aprill, 1967.

Armsad kooliõed ja -vennad!

Mitmed teist on oma kirjades mind kodumaad külastama kutsunud. Viimati tegi seda Alma Reintop. Nendele lahketele kutsetele ma ei ole senini vastanud. Püüan seda seekord teha.

Võibolla olete minu senist mittevastamist valesti mõistnud, et ehk olen juba oma kodumaast võõrdunud ja sellele selja pööranud. Sellised arusaamised ja mõttekäigud, kui need esinevad, on täielikult ekslikud. Heameelega tuleksin kas või homme oma kodumaad külastama, ja mitte ainult külastama, vaid sinna uuesti elama. Aga ainult siis, kui ma võin vabalt käia seal kus ma tahan, ja kõnelda ja kirjutada kõigest, mis ma õigeks ja vajalikuks pean. Ma tulen oma kodumaale siis, kui ma võin siin ükskõik missugusest reisibüroost osta lennu- või laevapileti Tallinna ja sõita sinna nii nagu ma võin Helsingisse või ükskõik missugusesse kohta Euroopas sõita. Ma tulen taas Eestisse siis, kui sealt võivad inimesed sõita vabalt oma soovide ja võimaluste järele ükskõik kuhu, s.t. et Hilda, Kalju või ükskõik kes astub Tallinnas, Tartus või mõnes muus linnas reisibüroosse ja võib seal vabalt, kelleltki mingit luba nõutamata, osta lennu- või laevapileti Helsingisse, Stokholmi, Kopenhaagenisse või ükskõik kuhu. Igatühe soov ja rahakott otsustavad.

- Armas Herman, siis Sa ei saa kunagi enam oma kodumaad näha! - mõtlete või ütlete teie. Jah võib-olla on teil õigus, sest ajalooveskid jahvatavad pikka ja minu elupäevad on juba lõpujärku jõudmas, ja mina ei saa võib-olla oma kodumaad enam iialgi näha.

Te kirjutate, et nüüd on kõik vabamaks muutunud. Jah, selles võib teil õigus olla, et elu on seal muutunud mõnevõrra vabamaks, kui see oli 15-20 aastat tagasi, s.o. Stalini ajal. Aga see vabadus on veel väga tibatilluke, mida kujutletakse suuremana kui see tõeliselt on. Mis vabadus see on, kui minu armsatest koolivendadest ei julge ükski mulle kirjutada. Kõik poevad kooliõdede, s.o. naiste selja taha ja saadavad oma eesnimede abil mulle tervitusi. Või teine näide. Õpikute koostajad soovivad väga mujal maailmas ilmunud õpikuid näha, eriti võõrkeelte alal. Tuttavate tuttavate kaudu otsitakse üles see, kes julgeb mulle kirjutada. See julge inimene on jällegi eesti daam. Saanud soovitud raamatupaki, ei julge raamatute saaja vastata ega kinnitada raamatute kättesaamist.

See ei ole mõeldud kellelegi mingisuguseks etteheiteks. Ma mõistan teid kõiki kodumaal. Meie õnnetu rahvas on sattunud idast tulnud metsaliste küüsi ja peab nüüd nendega seal kaasa uluma. Mu naine käis Tallinnas ja salaja ka Haapsalus ja palju, palju tuttavaid on kodumaad külastanud - kõik naised! Nad kõik on mulle jutustanud olukorrast kodumaal masendavaid lugusid. Tõelisest vabadusest ei ole seal veel juttugi. Mis on veel kõige masendavam: vabaduse mõiste on vanema generatsiooni juures juba tuhmuma hakanud, noorema generatsiooni juures näib vabaduse mõiste hoopis imelikuks kujunenud olevat.

Aga meie elame siiski headele lootustele. Vaevalt selline olukord igavesti püsima jääb. Mõranemise ja lagunemise tunnuseid on Venes juba nüüd märgata. Aga see lagunemisprotsess võib seal väga kaua kesta, kui ei tule mõnd välist või sisemist tõuget, mis seda protsessi kiirendaks. Sellepärast oleme siin valmis kõigeks, ka pikemaks ooteajaks. Siin võõrsil möödunud aastate jooksul olen ehitanud mõttesilla, mis viib mu kodumaale ja teie juurde eriti siis, kui olete suuremal arvul koos. Seda mõttesilda ei suuda purustada ükski metsaliste jõuk. Ka eeloleval suvel, kui olete kõik Alma juures koos, tulen seda silda mööda teie juurde ja olen teiega ühes. Meie rahva pika ajaloo kestel on olnud raskeid aegu, mis on kestnud aastakümneid, aga neist on üle saadud. Loodame, et ka seekordsest raskest ajast kord üle saadakse.

Teie